

A nyolcaktól a huszonkettekig Politikusi levelek Kelet-Közép-Európából

Az elmúlt hónapokban kelet-közép-európai politikai személyiségek két nyílt levelet is közzétettek. 2009. július 15-én huszonketten fordultak meglehetősen kritikus levéllel Barack Obama adminisztrációjához, szeptember 22-én pedig – néhány nyugat-európai értelmiségivel közösen – tizenketten szólították fel levélben az Európai Uniót a Grúzia melletti kiállásra. Térségünk politikusai nem először élnek ezzel a nemzetközi diplomáciában meglehetősen szokatlan eszközzel. Hasonlóan cselekedtek – két esetben is – 2003 elején, a nemzetközi Irak-vita kapcsán. Kitekintő rovatunkban szerkesztőségünk megjelenésük sorrendjében e dokumentumértékű leveleket teszi közzé.

Nyolc európai ország vezetőinek közös levele

(The Times, 2003. január 30.)

Az Egyesült Államok és Európa között a valódi kapcsolatot a közös értékek jelentik: a demokrácia, az egyéni szabadság, az emberi jogok és a jogállamiság. Ezek az értékek azokkal keltek át az Atlanti-óceánon, akik Európából áthajózva, az Egyesült Államok létrejötténél bábáskodtak. Ma ezek az értékek minden korábbinál nagyobb veszélybe kerültek.

A szeptember 11-i támadások megmutatták, hogy a terroristák – közös értékeink ellenségei – mennyire felkészültek ezek elpusztítására. A támadások mindannyiunk ellen irányultak. Elveik védelmében szilárdan kiállva, az Egyesült Államok és Európa egyértelműen bizonyították meggyőződésük erejét. A transzatlanti kapcsolat ma szabadságunk legjobb garanciája.

Mi Európában olyan kapcsolatot ápolunk az Egyesült Államokkal, amely kiállta az idő próbáját. Nagyrészt az amerikai bátorságnak, nagyvonalúságnak és előrelátás-

nak köszönhetően Európa megszabadult a fasizmustól és a kommunizmustól, a zsarnokság két, kontinensünket a 20. században pusztító formájától. Ugyancsak az Európa és az Egyesült Államok tartós együttműködésének köszönhetően sikerült biztosítanunk földrészünk békéjét és szabadságát. A transzatlanti kapcsolat nem eshet a jelenlegi iraki rendszer a világ biztonságát veszélyeztető makacs erőfeszítéseinek áldozatául.

A mai világban minden eddiginél fontosabb az egység és összetartás megőrzése. Tudjuk, hogy a siker a terrorizmus és a tömegpusztító fegyverek elterjedése elleni mindennapos küzdelemben szilárd elhatározottságot és megbonthatatlan egységet kíván minden országtól, amelyek számára drága a szabadság. Az iraki rendszer és tömegpusztító fegyverei nyilvánvaló veszélyt jelentenek a világ biztonságára. Ezt a veszélyt az Egyesült Nemzetek Szervezete egyértelműen felismerte. A Biztonsági Tanács egyhangúlag elfogadott 1441. számú határozata mindannyiunkat kötelez. Mi, európaiak azóta a prágai NATO-csúcsta-

lálkozóan és a koppenhágai Európai Tanácson ismételten hangsúlyoztuk az 1441. számú határozat támogatását, az ENSZ irányvonalának követését és a Biztonsági Tanácsnak nyújtott támogatást.

Ezzel azt az egyértelmű, határozott és egyhangú üzenetet küldtük, hogy szeretnénk megszabadítani a világot a Szaddám Huszein tömegpusztító fegyverei jelentette veszélyektől. Továbbra is egységesen követelnünk kell rendszerének lefegyverzését. A nemzetközi közösség szolidaritása, összetartása és elszántsága minden reményre feljogosít, hogy ez békés úton elérhető. Erőnk egységünkben rejlik.

A tömegpusztító fegyverek és a terrorizmus kombinációja kiszámíthatatlan következményekkel járó veszély. Olyan veszély, amely mindnyájunkat aggodalommal tölt el. Az 1441. számú határozat Szaddám Huszein utolsó esélye a békés eszközökkel történő leszerelésre. A nagyobb konfrontáció elkerülésének lehetősége tőle függ. Sajnos, ezen a héten az ENSZ fegyverzetellenőrei megerősítették, hogy nem mond le a régóta folytatott félrevezetéséről, tagadásáról, és az ENSZ Biztonsági Tanács határozatainak semmibe vételéről.

Európának nincsenek vitás ügyei az iraki néppel. Valójában ők a jelenlegi iraki rendszer brutalitásának első áldozatai. A mi célunk a világ békéjének és biztonságának megőrzése, annak biztosításával, hogy ez a rendszer lemond tömegpusztító fegyveiről. Kormányaink közös felelősséget viselnek azért, hogy szembeszálljanak ezzel a fenyegetéssel. Ennek elmulasztása nem kevesebbet jelentene, mint felelőtlenséget saját állampolgárainkkal és a világgal szemben.

Az ENSZ alapokmánya a Biztonsági Tanácsot bízza meg a nemzetközi béke és biztonság megőrzésével. Ennek érdekében a Biztonsági Tanácsnak fenn kell tartania

hitelességét, biztosítva határozatainak teljes betartását. Nem engedhetjük, hogy egy diktátor módszeresen megsértse ezeket a határozatokat. Az ezekben foglaltak be nem tartása esetén a Biztonsági Tanács elveszíti hitelességét, aminek a világbéke látná kárát.

Meggyőződésünk, hogy a Biztonsági Tanács teljesíteni fogja feladatát.

José Maria Aznar, José Manuel Durão Barroso, Silvio Berlusconi, Tony Blair, Václav Havel, Medgyessy Péter, Leszek Miller, Anders Fogh Rasmussen

**A „vilniusi tízek”
külügyminisztereinek nyilatkozata
(Albánia, Bulgária, Horvátország, Ész-
ország, Lettország, Litvánia, Macedónia,
Románia, Szlovákia és Szlovénia)
(2003. február 5.)**

A mai nap folyamán az Egyesült Államok (külügyminisztere) meggyőző bizonyítékokat tárt az ENSZ Biztonsági Tanácsa elé, amelyben részletezi az iraki tömegpusztító fegyver-programot, Irak aktív erőfeszítéseit az ENSZ-ellenőrök megtévesztésére, valamint a nemzetközi terrorizmushoz fűződő kapcsolatait.

Országaink megértik, milyen veszélyeket hordoz a zsarnokság, és tisztában vannak a demokráciák különleges felelősségével közös értékeink védelmében. A transzatlanti közösségnek, amelynek részei vagyunk, össze kell tartania, hogy szembe szállhasson a terrorizmus és a tömegpusztító fegyverekkel rendelkező diktátorok szövetségéből fakadó veszélyekkel.

Aktívan támogatjuk az Irak békés lefegyverzésére irányuló nemzetközi erőfeszítéseket. Világossá vált azonban, hogy Irak súlyosan megsérti az ENSZ Biztonsági Ta-

nácsának 2002. november 8-án egyhangúlag elfogadott 1441. számú határozatát. Amint kormányaink a prágai NATO-csúcson kijelentették: „támogatjuk a nemzetközi közösség célját, Irak teljes lefegyverzését, ahogy azt az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1441. számú határozata tartalmazza. A határozat feltételeinek nem teljesítése esetén készen állunk részt venni egy nemzetközi koalícióban a határozat rendelkezéseinek végrehajtása és Irak lefegyverzése érdekében.”

A Szaddám Huszein rendszere által jelentett nyilvánvaló és egyértelmű veszély egységes választ igényel a demokratikus közösségtől. Felhívjuk az ENSZ Biztonsági Tanácsát, hogy tegye meg a szükséges és megfelelő válaszintézkedéseket arra a folyamatos fenyegetésre, amelyet Irak jelent a nemzetközi békére és biztonságra.

Nyílt levél az Obama-adminisztrációhoz Közép- és Kelet-Európából

(Gazeta Wyborcza, 2009. július 15.)

Azért írjuk ezt a levelet, mert közép- és kelet-európai értelmiségiként és volt politikai döntéshozóként szívünkön viseljük a transzatlanti viszony, valamint az Egyesült Államok és régióink országai közötti kapcsolatok minőségének alakulását. Saját nevünkben írunk, mint olyan személyiségek, akik az Egyesült Államok szövetségesei és barátai, és elkötelezett európaiak.

Nemzeteink sokkal tartoznak az Egyesült Államoknak. Sokunk első kézből tudja, hogy a hidegháború sötét éveiben milyen fontos volt az önök támogatása szabadságunk és függetlenségünk elnyeréséhez. Az amerikai elkötelezettség és támogatás létfontosságú volt demokratikus átmeneteink

sikeréhez, amikor húsz évvel ezelőtt leomlott a vasfüggöny. Washington előrelátása és vezetése nélkül kétséges, hogy mostanra a NATO, sőt, akár az EU tagjai lennénk.

Azért dolgoztunk, hogy viszonzzuk, kétirányúvá tegyük ezt a viszonyt. A NATO-n és az EU-n belül az atlantizmust képviseljük. Nemzeteink az Egyesült Államok oldalán kötelezték el magukat a Balkánon, Irakban, és ma ott vannak Afganisztánban. Noha a mi hozzájárulásunk az önökével összevetve mérsékeltnek tűnhet, arányaiiban mégis jelentős, ha a saját népességünkhöz és GDP-nkhez mérjük. Ahogy haszonélvezői voltunk a támogatásnak, melylyel önök a múltban a liberális demokráciát és liberális értékeket erősítették, az önök legerősebb támogatói vagyunk, amikor a demokrácia és az emberi jogok előmozdításáról van szó a világban.

Húsz évvel a hidegháború vége után mégis azt látjuk, hogy Közép- és Kelet-Európa többé már nem szívügye az amerikai külpolitikának. Ahogy az új Obama-adminisztráció meghatározza külpolitikai prioritásait, térségünk egyike a világ azon régióinak, melyek kapcsán az amerikaiak már nemigen aggódnak. Olyannyira nem, hogy néha az a benyomásunk, az amerikai politika olyan sikeres volt, hogy számos amerikai tisztviselő mára úgy gondolja, ezt a térséget egyszer s mindenkorra rendbe tették, „ki lehet pipálni”, és tovább lehet lépni más, sürgetőbb stratégiai kérdésekre. Olyan szorosak voltak a kapcsolatok, hogy mindkét oldalon sokan azt feltételezik, a térség transzatlanti irányultsága, csakúgy mint stabilitása és jóléte immár örökké tart.

Korai még így látni. Sem a térségünkben, sem a transzatlanti viszonyban nincs minden rendben. Közép- és Kelet-Európa politikai keresztútnál áll, és napjainkban érezhetően nő a régióban az idegesség.

A globális gazdasági válság érinti térségünket, és ahogy máshol is, olyan veszélyeket rejt magában, hogy társadalmaink befelé fordulnak, és kevésbé törődnek majd a külvilággal. Ezzel egy időben a külpolitikában gyülekeznek a viharfelhők. Ahogy önök, mi is várunk az Európai Bizottság vizsgálatának eredményére az orosz–grúz háború okairól. De a háború politikai hatása már érezhető a térségben. Számos országot mélyen zavart, hogy látta az atlanti szövetséget tetlenül állni, amikor Oroszország megsértette a Helsink-i Záróokmány, a Párizsi Charta elveit, és egy olyan ország területi integritását, amely a NATO békepartnerségi programjának és az Euroatlanti Együttműködési Tanácsnak is tagja – mindezt pedig arra hivatkozva, hogy határai mentén megvédi saját érdekszféráját.

Az új tagok erőfeszítései és jelentős hozzájárulása ellenére a NATO ma gyengébbnek tűnik, mint amikor csatlakoztunk. Országaink közül nem egyben egyre kevésbé tekintik jelentősnek – és ezt érezzük is. Noha teljes jogú tagok vagyunk, az emberek megkérdőjelezzik, hogy a NATO hajlandó és képes volna-e a védelmünkre kelni egy esetleges eljövendő válságban. Európa függése az orosz energiától szintén aggodalmakat kelt a szövetség kohézióját illetően. Örömmel fogadtuk Obama elnök szavait a legutóbbi NATO-csúcson arról, hogy hiteles védelmi terveket kell kidolgozni a szövetség minden tagországa számára, de ez nem elegendő ahhoz, hogy enyhítse a szövetség védelmi készsége kapcsán felmerülő félelmeket. Attól is függ, hogy fenn tudjuk-e tartani a hazai közvéleménynek a szövetség külföldi missziói iránti támogatását, hogy meg tudjuk mutatni, biztonsági aggodalmainkra odafigyel a NATO és vele szoros együttműködésben az Egyesült Államok.

Be kell látnunk azt is, hogy Amerika népszerűsége és befolyása országaink közül többen is megrendült. A közvélemény-kutatások, beleértve a German Marshall Fund saját Transatlantic Trends felmérését is, azt mutatják, hogy térségünk sem volt ellenálló azokkal a kritikai, Amerika-ellenes hullámokkal szemben, amelyek az utóbbi években végigsöpörtek Európán, és amelyek a Bush-adminisztráció idején az Egyesült Államok népszerűségének és támogatottságának összeomlásához vezettek. A térség néhány vezetője politikai árat fizetett a népszerűtlen iraki háború támogatása miatt. A jövőben valószínűleg óvatosabbak lesznek, hogy vállalnak-e politikai kockázatot az Egyesült Államok támogatásáért. Meggyőződésünk, hogy az új adminisztráció hivatalba lépése új kezdetet jelent e folyamatok visszafordításában, de ehhez időre, és mindkét oldal munkájára szükség van, hogy visszanyerhessük mindazt, amit elvesztettünk.

Az Európai Unió számos vonatkozásban jelentős tényezővé és intézménnyé vált az életünkben. Sok ember számára jelentősebbnek és fontosabbnak tűnik, mint az Egyesült Államokhoz fűződő kapcsolatok. Bizonyos fókig ez logikus következménye Közép- és Kelet-Európa EU-integrációjának. Vezetőink és tisztviselőink több időt töltenek EU-találkozókon, mint washingtoni konzultációkon, ahol nem egyszer a figyelemért és a meghallgatásért kell küzdeniük. A régió mélyebb EU-integrációja természetesen üdvözlendő, és nem szabad szükségszerűen a transzatlanti kapcsolatok meggyengüléséhez vezetnie. Reménykedtünk, hogy Közép- és Kelet-Európa integrálódása az EU-ba valójában majd megerősíti a stratégiai együttműködést Európa és Amerika között.

Fennáll azonban annak a veszélye, ahelyett, hogy az atlantizmus hangjának kép-

viselői lennének az EU-ban, a régióban idővel megcsappan majd a Washingtonnal fennálló globális partnerség támogatottsága. A térségnek nincsenek hagyományai abban, hogy globális szerepet játsszon. A transzatlanti napirend egyes pontjai, például a klímaváltozás, nem váltanak ki olyan visszhangot a közép- és kelet-európai közvéleményben, mint Nyugat-Európában.

Változik a vezetés is Közép- és Kelet-Európában. Mind kevesebb és kevesebb az olyan vezető, aki az 1989-es forradalmak alatt emelkedett fel, aki megtapasztalta Washington döntő szerepét demokratikus átmenetünk biztosításában, s abban, hogy országaink révbe érhetek az NATO-ban és az EU-ban. Vezetők egy újabb generációja lép előtérbe, akiknek már nincsenek ilyen tapasztalataik, és sokkal „realistább” politikát követnek. Ezzel egy időben fokozatosan eltűnik a színről a korábbi kommunista elit, amelynek a politikai és gazdasági hatalomhoz való ragaszkodása számos közép- és kelet-európai államban hozzájárult a válság elmélyüléséhez. A jelenlegi politikai és gazdasági zűrzavar és a világ-gazdasági válság következményei ráadásul lehetőségeket teremtenek a nacionalista, szélsőséges, populista erőknek és az antiszemitizmusnak nemcsak régióink országaiban, de az egész kontinensen.

Ez azt jelenti, hogy az Egyesült Államok valószínűleg elveszíti hagyományos beszélgetőpartnereit a térségben. A helyükre lépő új elit már nem olyan idealista, és nem ugyanúgy viszonyul az Egyesült Államokhoz, mint az a generáció amely a demokratikus átmenetet vezette. Számítóbbak lehetnek az Egyesült Államok támogatása kapcsán, és befelé fordulóbbak a világnézetükben. Washingtonban is hasonló átmenet zajlik, ahol azok a vezetők, akikkel együtt dolgoztunk, és akikre támaszkodtunk, visszavonulnak a politikától.

És ott van az a kérdés is, hogyan viszonyuljunk Oroszországhoz. Nem teljesültek azok a reményeink, hogy kapcsolatunk Oroszországgal javulni fog, és Moszkva teljesen elfogadja majd szuverenitásunkat és függetlenségünket a NATO-hoz és az EU-hoz való csatlakozás után. Ehelyett Oroszország visszatért a 19. századi, revizionista politikai programhoz, melyet 21. századi taktikával és módszerekkel folytat. Globális szinten Oroszország a legtöbb kérdésben *status quo* hatalommá vált. Regionálisan viszont, és országaink felé is, egyre inkább revizionista hatalomként viselkedik. Megkérdőjelezi, hogy saját történelmi tapasztalatainkra hivatkozunk. Kiemelt szerepre tart igényt biztonsági opcióink meghatározásában. Gazdasági hadviselést folytat nyílt és fedett módszerekkel, melyek az energiablokádtól és a politikailag meghatározott befektetésektől egészen a megvesztegetésig és médiabefolyásolásig terjednek. Teszi mindezt annak érdekében, hogy érdekeit elősegítse, és kikezddje a közép- és kelet-európai országok transzatlanti irányultságát.

Üdvözljük az amerikai–orosz viszony „újraindítását”. Senkinek sem lehet fontosabb érdeke a demokrácia oroszországi támogatása és a nyugati–orosz viszony javítása, mint nekünk, az Oroszországhoz legközelebb élő államoknak. De fővárosainkban egyfajta idegesség is érzékelhető. Szeretnénk biztosan tudni, hogy a nyugati érdekek túl szűk értelmezése nem vezet-e majd elhibázott engedményekhez Oroszország vonatkozásában. Amiatt aggódunk például, hogy az Egyesült Államok és az európai nagyhatalmak esetleg elfogadják a jelenlegi értékalapú biztonsági struktúrák felváltását a „nagyhatalmak koncertjéről” szóló Medvegyev-tervvel. Reális veszély, hogy a lopakodó orosz megfélemlítés és térségbeli befolyásépítés *de facto* semle-

gessé teszi majd a régió országait. A térségen belül is eltérőek a vélemények Moszkva új politikáját illetően. De abban egyetértünk, hogy szükség van az Egyesült Államok teljes elköteleződésére.

A régióban sokan reménykedve tekintenek az Obama-adminisztrációra, hogy helyreállítja az atlanti viszonyt, ami irányt mutat majd bel- és külpolitikájuk számára egyaránt. A közös liberális értékek iránti erős elkötelezettség létfontosságú országaink számára. Történelmi tapasztalatainkból ismerjük a különbséget aközött, amikor az Egyesült Államok kiállt liberális, demokratikus értékeiért, és amikor nem. Térségünk megszenvedte, amikor az Egyesült Államok alávetette magát Jaltában a „realizmusnak”. És profitált belőle, amikor az Egyesült Államok arra használta hatalmát, hogy harcoljon az elveiért. Kritikus fontosságú volt ez a hidegháború alatt, és abban is, hogy megnyíltak a NATO kapui. Ha egy „realista” megközelítés maradt volna domináns a kilencvenes években, ma nem lennénk a NATO-ban, és a szabad, egyesült és békés Európa távoli ábránd volna csupán.

Megértjük az önök adminisztrációjára és az amerikai külpolitikára nehezedő terheket. Nem célunk, hogy további tételekkel bővítsük azon problémák listáját, melyekkel szembe kell nézniük. Ehelyett segíteni akarunk azzal, hogy erős atlantista szövetségesek leszünk egy olyan amerikai–európai partnerségben, amely világszerte a jó ügynek lesz erős védelmezője. Azonban nem tudjuk, hol lesz térségünk öt vagy tíz év múlva, figyelembe véve az előttünk álló bel- és külpolitikai bizonytalanságokat. A megfelelő lépéseket kell megtennünk annak érdekében, hogy biztosítsuk az elmúlt húsz év erős kapcsolatainak megmaradását az Egyesült Államok és Közép- és Kelet-Európa között.

Hisszük, mind az USA, mind az EU számára itt az idő, hogy ismét többet investáljanak a transzatlanti kapcsolatba. Hisszük azt is, hogy az Egyesült Államokat és Közép- és Kelet-Európát újra össze kell kötni egy új és előremutató napirend mentén. Azzal együtt, hogy elismerjük a vasfüggöny leomlása óta eltelt húsz év eredményeit, itt az ideje, hogy új irányt szabjunk az Atlanti-óceán két partja közti szoros együttműködésnek az elkövetkező húsz évre.

Mindezek alapján a következő lépéseket javasoljuk.

Először is, meg vagyunk győződve róla, hogy Európának és az Egyesült Államoknak ma is éppolyan szüksége van egymásra, mint a múltban volt. Az Egyesült Államoknak meg kellene erősítenie elhivatottságát európai hatalmi szerepét illetően, és világossá kell tennie, hogy akkor is teljes erővel el kívánja kötelezni magát a kontinensen, amikor Afganisztán, Pakisztán, a tágabb Közel-Kelet és Ázsia kihívásaival is szembe kell néznie. Ami minket illet, sok tennivalónk van otthon és általában véve Európában vezetőink és társadalmaink meggyőzésében, hogy gondolkodjanak globálisabban, és legyenek készek nagyobb felelősséget vállalni az Egyesült Államokkal fennálló partnerségben.

Másodszor, szükségünk van a NATO mint az Egyesült Államok és Európa közti legfontosabb biztonsági kapocs megújulására. Ez az egyetlen hiteles „hard power” biztonsági garanciánk. A NATO-nak meg kell erősítenie legfőbb, kollektív védelmi funkcióját még akkor is, ha közben alkalmazkodunk a 21. század új fenyegetéseihez. Ahhoz, hogy részt tudjunk venni a NATO expedíciós műveleteiben, létfontos-

ságú, hogy érezzük, otthon biztonságban vagyunk. Ezért be kell gyógyítanunk néhány múltbéli, önmagunk ütötte sebet. Hiba volt, hogy a NATO bővítése után nem kezdtünk megfelelő védelmi tervezésbe az új tagok számára az 5. cikkelynek megfelelően. A NATO-nak hitelessé kell tennie a szövetség szerepvállalását, és stratégiai megerősítést kell nyújtania minden tagja számára. Ebbe beleértendő a vészhelyzeti tervezés, az erők elosztása, a felszerelés- és ellátásbeli erősítés biztosítása térségünk számára válság esetén, ahogy az eredetileg a NATO–Oroszország Alapokmányban is szerepelt.

Újra kell gondolnunk a NATO–Oroszország Tanács működését is, és vissza kell térnünk ahhoz a gyakorlathoz, hogy a tagországok egyeztetett álláspontokkal kezdenek párbeszédbe Moszkvával. Oroszország kapcsán az a tapasztalatunk, hogy egy Moszkva felé mutatott határozottabb és eltökéltebb politika nemcsak a Nyugat biztonságát erősíti, hanem végső soron Moszkvát is szorosabb együttműködésre ösztönzi. Továbbá minél inkább biztonságban érezzük magunkat a NATO-ban, annál könnyebb lesz országaink számára, hogy kezet nyújtsunk Moszkvának azon ügyekben, amelyekben közösek az érdekeink. Erre a kettős nyomvonalat követő megközelítésre van szükségünk, és ezt kellene tükröznie a NATO új stratégiai koncepciójának is.

Harmadszor, a legbonyolultabb kérdés valószínűleg a tervezett amerikai rakéta-védelmi berendezések ügye. Itt, a térségben is eltérőek az ezzel kapcsolatos vélemények, s megosztott a közvélemény is. Függetlenül az elképzelés katonai értékeitől, és attól, hogy Washington végül hogyan dönt, az ügy – legalábbis bizonyos országokban – szimbolikussá, az Egyesült Államok térség iránti elkötelezettsé-

gének és hitelességének jelképévé vált. Az, hogy ezt miként kezelik, jelentősen befolyásolhatja ezen országok jövőbeli transzatlanti irányultságát. Az a kevés rakéta, amiről szó van, nem fenyegeti Oroszország stratégiai képességeit, és ezt a Kremlben is tudják. A program sorsáról szövetségesekként kellene döntnünk, figyelembe véve a különböző technikai és politikai változatok stratégiai előnyeit és hátrányait. A szövetség nem engedheti meg, hogy az ügyet a megalapozatlan orosz ellenállás határozza meg. A program feladása, vagy ebbe Oroszország túl mély bevonása a Lengyelországgal és Csehországgal való egyeztetés nélkül az egész régióban alááshatja az Egyesült Államok hitelességét.

Negyedszer, tudnunk kell, hogy a NATO önmagában nem elegendő. Több és jobb Európára van szükségünk, és erősebb stratégiai USA–EU viszonyra. Külpolitikánk egyre inkább az EU keretében működik, amivel egyet is értünk. Közös európai kül- és biztonságpolitikát is szeretnénk, amely nyitott az Egyesült Államokkal való szoros együttműködésre. Az EU-n belül ilyen irányvonalat támogatunk. De arra is szükség van, hogy az Egyesült Államok újragondolja az EU-hoz fűződő viszonyát, és mint stratégiai partnert komolyabban vegye. Közelebb kell hoznunk egymáshoz a NATO-t és az EU-t, el kell érniük, hogy együttműködjenek. Közös NATO- és EU-stratégiákra van szükségünk nemcsak Oroszország, hanem egy sor egyéb új stratégiai kihívás kapcsán is.

Az ötödik az energiabiztonság. Az energiaellátást érő fenyegetés azonnali hatást gyakorolhat nemzeteink, úgy is, mint a NATO közös döntéseire hozzájáruló szövetségesek politikai szuverenitására. Ezért ennek is transzatlanti prioritássá kell válnia. Noha energiabiztonsági felelősségvált-

lálásunk döntően az EU-hoz kapcsolódik, az Egyesült Államoknak is jut szerep. Amerikai támogatás nélkül sosem épült volna meg a Baku–Tbiliszi–Ceyhan vezeték. Az energiabiztonság az Európa és Amerika közti együttműködés integráns részévé vált. A közép- és kelet-európai országoknak határozottabban (és egységesebben) kellene lobbizniuk az energiaellátás, a tranzitútvonalak és a források diverzifikációja érdekében, mint ahogy azért is, hogy éberren figyeljék és szigorúan szankcionálják, ha Oroszország visszaél monopóliumával, vagy kartellezik az EU-n belül. De ebben kulcsszerep jut az amerikai támogatásnak. Az Egyesült Államokra hasonlóképpen fontos szerep hárul abban is, hogy tovább erősítse a Nabucco-vezeték támogatását, főképp azzal, hogy felhasználja a legfontosabb tranzitországhoz, Törökországhoz fűződő biztonsági kapcsolatait. Fontos emellett a Közép-Európát és az LNG-terminálokat összekötő észak–déli folyosó támogatása is.

Hatodszor, nem szabad figyelmen kívül hagynunk az emberi tényezőt. A következő generációknak is ismerniük kell majd egymást. Ápolni és védeni kell az oktatási, szakmai és egyéb kapcsolatokat sokaságát, és mindazokat a barátságokat, amelyek megerősítik a szövetségünket. Az Egyesült Államok vízumrendszere ebben a vonatkozásban továbbra is akadályt jelent. Abszurd, hogy Lengyelország és Románia – melyek a két legnagyobb és leginkább Amerika-barát államai a közép-kelet-európai térségnek, és jelentősen hozzájárulnak az iraki és afganisztáni műveletekhez – még mindig nem csatlakozhatott a vízummentességhez. Érthetetlen, hogy egy olyan Amerikát kritizáló személynek, mint a francia globalizáció-ellenes aktivista Jose Bove, nem kell vízum, ám a szolidaritás volt aktivistájának, a Nobel-béke-

díjas Lech Wałęsának továbbra is kell. Ezt az ügyet csak úgy lehet megoldani, ha az Egyesült Államok elnöke politikai prioritásá teszi.

A lépések, melyeket 1989 óta együtt megtettünk, történelmileg is jelentősek. Közös sikereink megfelelő alapot adnak a transzatlanti kapcsolatok újjáélesztéséhez, amire jelenleg szükségünk van. Ezért is gondoljuk úgy, hogy szükséges volna egy Legacy Fellowship (Örökség Ösztöndíj) program létrehozására a fiatal vezetők számára. Húsz év telt el a vasfüggöny leomlása óta. Ez egy teljes emberöltő. Szükségünk van egy új generációra, amely megújítja a transzatlanti partnerséget. Új programot kell indítani annak érdekében, hogy megtaláljuk azokat az ifjú vezetőket az óceán mindkét partján, akik majd továbbviszik azt a transzatlanti projektet, aminek közép- és kelet-európai felépítésére az utóbbi két évtizedünket fordítottuk.

Összefoglalva, az új amerikai adminisztráció nagy reményeket keltett országainkban a transzatlanti újjászületését illetően. Olyan lehetőség ez, amit nem szabad elszalasztani. Mi, e levél szerzői, saját tapasztalatunkból tudjuk, mennyire fontos az Egyesült Államokhoz fűződő viszony. A kilencvenes években Európa rendbetétele jórészt Közép- és Kelet-Európa rendbetételéről szólt. Az Egyesült Államok elkötelezettsége kritikus fontosságú volt a béke és stabilitás megteremtésében a Balti-tengertől a Fekete-tengerig. Napjainkban annak kell lennie a célnak, hogy Közép- és Kelet-Európa szélesebb közösségünk stabil, aktív és atlantista tagja maradjon.

Ez a kulcs ahhoz, hogy sikerrel vihessük véghez a szövetség megújítását, amely iránt az Obama-adminisztráció elkötelezte magát, és amit mi is támogatunk. Ehhez mindkét oldalnak meg kell erősítenie elkö-

telezettségét, és invesztálnia kell ebbe a viszonyba. De ha jól csináljuk, ahogy haladunk előre, mindez nagyon is valóságosan kifizetődik majd. Ha most megteesszük a megfelelő lépéseket, új és szilárd alapokat fektethetünk le a jövő számára.

Valdas Adamkus, Martin Butora, Emil Constantinescu, Pavol Demeš, Luboš Dobrovský, Eörsi Mátyás, Gyarmati István, Václav Havel, Rastislav Káčer, Sandra Kalniete, Karel Schwarzenberg, Michal Kovač, Ivan Krastev, Alexander Kwaśniewski, Mart Laar, Kadri Liik, Martonyi János, Janusz Onyszkiewicz, Adam Rotfeld, Alexandr Vondra, Vaira Vīke-Freiberga, Lech Walesa

Európának ki kell állnia Grúziáért

(The Guardian, 2009. szeptember 22.)

Most, hogy Európa megemlékezik az 1939-es Ribbentrop–Molotov-paktumról, az 1938-as müncheni egyezményről, és készül a berlini fal és a vasfüggöny 1989-es leomlásának megünneplésére, felvetődik bennünk egy kérdés. Tanultunk a történelemből? Másképp fogalmazva, képesek vagyunk elkerülni azoknak a hibáknak a megismétlését, amelyek oly sötét árnyékot vetettek a huszadik századra?

Hiába sajnáljuk vagy ünnepeljük a múlt eseményeit, ha nem tanulunk belőlük. Az ilyen megemlékezéseknek csak akkor van bármiféle értelme, ha ezekből az eseményekből megtanuljuk, hogyan cselekedjünk másképpen, bölcsebben.

Ha a mai Európára tekintünk, egyértelmű, hogy nem ért véget és továbbra is tragikus a történelem. Húsz évvel a kontinens felének felszabadítása után új fal épül – ezúttal Grúzia szuverén területén keresztül.

Ez komoly kihívást jelent Európa állampolgárai, intézményei és kormányai számára. El akarjuk fogadni, hogy egy kis ország határait egyoldalúan, erővel meg lehet változtatni? Tolerálni kívánjuk, hogy egy nagyhatalom *de facto* bekebelez idegen területeket?

Annak érdekében, hogy az elkövetkező történelmi megemlékezések valóban jelentőségteljesek legyenek Európa kollektív identitása és jövője szempontjából, felhívjuk az EU 27-ek vezetőit egy proaktív stratégia meghatározására annak érdekében, hogy segítsük Grúziát területének békés újraegyesítésében, és elérjük a grúz földön jogellenesen állomásozó orosz csapatok távozását.

Senki sem akar konfrontálódni Moszkvával, és senki sem kívánja a hidegháború ellenséges légkörének visszatérését. Ugyanilyen fontos azonban, hogy az EU és tagállamai tiszta és világos üzenetet küldjenek Oroszország jelenlegi vezetőinek.

Ahogy az Európai Unió által életre hívott, Heidi Tagliavini által vezetett bizottság készül publikálni a jelentését a grúz–orosz háború okairól, arra szólítunk fel minden európaikat, hogy emlékezzünk a közelmúlt fájdalmas tapasztalataira.

Először is, egy nagyhatalom mindig fog találni vagy teremteni ürügyet a szomszédja elfoglalására, ha zavarja annak függetlensége. Emlékezzünk, 1939-ben Hitler a lengyeleket vádolta agresszió elkövetésével, és Sztálin is a finneket hibáztatta, amikor megtámadta őket 1940-ben. Hasonlóképpen, Grúzia és Oroszország esetében is a legfontosabb kérdés annak megállapítása, hogy melyik ország foglalta el a másikat, nem pedig az, hogy melyik katona adta le az első lövést.

Másodszor, nagyon súlyos globális következményei lehetnek annak, hogy a nyugati államok nem voltak képesek választ adni egy baráti, noha kis ország feldarabolására.

Az Európai Unió München és a vasfüggöny kísértése ellen jött létre. Katasztrófa-lis volna, ha bármilyen módon úgy tűnne, hogy elnézzük az olyan lépéseket, melyek a múlt század nagyobb részében háborúba és megosztottságba sodorták kontinensünket. A tét nem kisebb, mint egész projektünk sorsa, amelynek életünket szenteljük: az európai kontinens békés és demokratikus újraegyesítése.

Václav Havel, Valdas Adamkus, Mart Laar, Vytautas Landsbergis, Otto de Habsburg, Daniel Cohn-Bendit, Timothy Garton Ash, André Glucksmann, Mark Leonard, Bernard-Henri Lévy, Adam Michnik, Josep Ramoneda

(A nyolcak és a vilniusi tízek levelét Tálás Péter, a huszonkettek és a tizenkettek levelét Rácz András fordította.) ■

A Magyar Hadtudományi Társaság tájékoztatója

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen és az MTA Hadtudományi Bizottságával együttműködésben a Magyar Hadtudományi Társaság 2009-ben konferenciasorozatot indított útjára, amelynek központi témája a hadtudomány helye, szerepe a tudományok rendszerében, profilja, tartalma, rendeltetése és ezek változása. Az első rendezvény témája 2009 februárjában napjaink hadtudománya volt, tágabb értelmezésben a 21. század hadtudományának irányvonalai.

**A második konferenciára
2009. november 12-én**

– a tudomány ünnepéhez kapcsolódó rendezvénysorozat keretében – kerül sor a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem IMO konferenciatermében.

Témája

A hadtudomány és a katonai műszaki tudományok kölcsönkapcsolata

A sorozat további, már körvonalazódott témái a válságkezelés, az információs hadviselés, az aszimmetrikus hadviselés, a nem halálos fegyverek, e kérdéskörök kapcsolódása a hadtudományhoz, a civil és a katonai feladatok összefonódása, valamint még néhány más problémakör, egyebek között az energiabiztonság.